

**SKRIV FOR LIV
BAGGRUNDS
MATERIALE**

Fotograf: Michael Nagle/Greenpeace.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Kære Lærer

Velkommen til Skriv for Liv 2019. Vi er rigtig glade for, at du nu sidder og læser dette materiale.

Vi håber, at du vil bruge Skriv for Liv til at undervise i menneskerettighederne og hermed komme lidt tættere på de enkelte rettigheder.

Dette dokument er et supplement til vores undervisningsmaterialer. Vi har skrevet det til dig, så du (forhåbentlig) kan føle dig bedre rustet til at kunne formidle, hvad menneskerettigheder egentlig er. Du er selvfølgelig velkommen til at udlevere relevante afsnit til dine elever.

Det er tænkt som et baggrundsdokument, hvor vi blandt andet kommer ind på de rettigheder, der bliver krænket i de enkelte Skriv for Liv-sager.

I dette kapitel vil du kunne læse om Amnesty International og begrebet empowerment.

Vi skriver kort om menneskerettighedsforkæmpere og de udfordringer, som disse aktivister oplever.

Dernæst ser vi på en forskellige udvalgte rettigheder, som kan være relevante i forhold til årets sager. I vores indholdsfortegnelse kan du se de menneskerettigheder, vi kort belyser. Vi kommer også med forslag til, hvor du kan læse mere om rettighederne.

Rigtig god fornøjelse!

Amnesty International, dansk afdeling oktober 2019

Indhold

Introduktion til baggrundsdokumentet	4
--	---

Del 1 - Om Amnesty og begreber

Amnesty International	5
Empowerment	5
Menneskerettighedsforkæmpere	6

Del 2 - Udvalgte menneskerettigheder

Diskriminationsforbud	8
Retfærdig rettergang og retssikkerhed	11
Tortur, mishandling og dødsstraf	14
Retten til at forlade sit eget land og til at søge asyl	18
Økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder	20
Rettigheder for oprindelige folk	23
Klima og menneskerettigheder	25

Del 3 - Kopiark

FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder

Introduktion til baggrundsdokumentet

Dette kapitel tager udgangspunkt i de enkelte rettigheder.

Under hver rettighed beskriver vi følgende:

- Hvad betyder denne rettighed/hvorfor er den vigtig?
- Hvoraf fremgår det, at denne rettighed skal beskyttes?
- Hvordan ser det ud i verden?
- Hvad sker der i Danmark?
- Henvisninger til yderligere materiale

Når vi henviser til de Skriv for Liv-sager, der er relevante, understreger vi dem i teksten. Hermed kan du let se, hvordan sagerne hænger sammen med de enkelte rettigheder. Vi henviser også til de specifikke artikler fra FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder, der er relevante.

Vores kopiark om FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder finder du til sidst i dokumentet. Dette kan du printe ud til dine elever.

Del 1

Amnesty International

Amnesty International kæmper for menneskerettighederne.

Vores mål er en retfærdig verden, hvor alle mennesker lever i frihed og værdighed.

Vi afdækker og dokumenterer krænkelser af rettighederne og gør omverdenen opmærksom på det, der sker.

Amnesty International er en global organisation, som er uafhængig af økonomiske og politiske interesser. Derfor kan vi lægge et større pres på de ansvarlige myndigheder. Dertil har vi millioner af medlemmer, støtter og aktivister, der kæmper sammen med os.

Vi lægger pres på beslutningstagere og magthavere, så de respekterer og fremmer menneskerettighederne. Det gør vi gennem medierne, lobbyindsatser, kampagnearbejde og undervisning.

Siden 1961 har vi været med til at få løsladt uretfærdigt fængslede og forhindret dødsstraf over hele verden. Vi har presset på og fået en bedre international lovgivning på områder som kvinders rettigheder, handel med våben, tortur og meget mere.

Empowerment

Hvad betyder det?

Direkte oversat betyder 'empowerment' at blive i stand til at tage kraften, styrken eller magten tilbage. Det vil sige, at de, der bliver en del af en 'empowermentproces', får den nødvendige viden, kraft, styrke eller magt til selv at kunne bestemme over deres eget liv. Mennesker lærer derfor ikke kun om deres rettigheder, men arbejder med, hvordan de får øget kontrol over deres livsbetingelser, og får indsigt i, hvordan de kan forandre deres situation og få adgang til flere rettigheder.

Hvordan bruger Amnesty begrebet?

Amnesty International benytter empowerment som et centralt element, især i forhold til vores undervisningsstrategi. Her underviser vi ikke alene i, hvad menneskerettigheder er, men også i, hvordan vi i form af vores værdier, attituder og vores opførsel kan styrke rettighederne. Vi arbejder på at styrke personer i deres egne kompetencer for, at de kan skabe forandring og gøre krav på egne og andre personers rettigheder.

Vi har projekter i mange dele af verden, hvor vi bruger denne tilgang. Eksempelvis i projekter i Burkina Faso, Senegal og Sierra Leone i Vestafrika, hvor vi i samarbejde med lokale organisationer arbejder for kvinders 'empowerment.' Her arbejder vi sammen med udsatte kvinder for sammen at styrke deres rettigheder.

I hvilke sager kommer vi især ind på begrebet?

Både Marinel Sumook Ubaldó fra Filippinerne og de unge fra Grassy Narrows er eksempler på unge, der kæmper for, at de, der bliver ramt af overgreb, kan opnå øget indflydelse og adgang til rettigheder i samfundet. Sarah Mardini og Seán Binder fra den græske sag er eksempler på unge, som har 'empowered' sig selv i deres indsats for at hjælpe mennesker i nød, hvor myndighederne svigter, i stedet for passivt at acceptere de menneskelige konsekvenser af myndighedernes svigt.

Vil du vide mere om empowerment?

- ▶ Amnesty International: Education Empowerment Justice Programme. November 2017:
<https://www.amnesty.org/en/documents/pol32/8116/2017/en/>
- ▶ Amnesty International om empowerment i Brasilien:
<https://www.amnesty.no/aktuelt/empowerment-women-rios-favelas>
- ▶ Amnesty International om empowerment af unge. International Youth Strategy 2017-2020:
<https://www.amnesty.org/download/Documents/ACT1053692016ENGLISH.PDF>

Menneskerettighedsforkæmpere

Hvad er en menneskerettighedsforkæmper?

Som menneskerettighedsforkæmper arbejder man for at fremme og beskytte menneskerettighederne.

Aktiverne kan arbejde for en bred vifte af menneskerettigheder – det være sig borgerlige, politiske, økonomiske, sociale eller kulturelle rettigheder. De kan også kæmpe for individers eller gruppers rettigheder, eksempelvis kvinder eller andre grupper, som bliver diskrimineret.

Verden rundt risikerer menneskerettighedsforkæmpere at blive begrænset og dæmoniseret i deres arbejde. De har øget risiko for forfølgelse, hvis deres identitet i sig selv giver anledning til diskrimination, og de eksempelvis er sorte, homoseksuelle eller kvinder. Derudover kan de også møde ekstra modstand, hvis de i deres arbejde går imod sociale normer, eksempelvis om kønsroller.

Det betyder, at kvindelige menneskerettighedsforkæmpere ofte er en særlig udsat gruppe. Alene på baggrund af deres køn løber de en ekstra stor risiko ved at kæmpe imod krænkelse af menneskerettighederne. Kvindelige menneskerettighedsforkæmpere udsættes ofte for kønsbaseret diskrimination, vold og stereotype forestillinger. Ikke alene får de krænket deres rettigheder, men de bliver heller ikke taget seriøst som aktivister.

Som Aura Lolita Chávez, en kvindelig menneskerettighedsforkæmper fra Guatemala, forklarer det: "Når de truer mig, siger de, at de vil slå mig ihjel, men før de slår mig ihjel, vil de voldtage mig. Det siger de ikke til mine mandlige kollegaer."

I mange sammenhænge verden over bliver kvinder stadig anset som svagere og mindre værd end mænd. Derfor er der i de senere år kommet et øget fokus på chikane og vold mod kvinder og på de udfordringer, som kvinder står over for.

Vil du vide mere om menneskerettighedsforkæmpere?

- ▶ Kort video om brevaktioner og Skriv for Liv (varighed: 4 minutter):
<https://amnesty.dk/undervisning/skrivforliv>
- ▶ Fra Amnestys hjemmeside om menneskerettighedsforkæmpere
<https://amnesty.dk/emner/frihed/forkaempere>
<https://amnesty.dk/nyhedsliste/2018/i-forreste-linje-de-lukker-ikke-munden>

Del 2

Diskriminationsforbud

Artikel 2 i FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder

I dette afsnit ser vi alene på diskrimination på baggrund af race og køn, da vores udvalgte sag tager udgangspunkt i disse problematikker.

Hvad betyder det at være fri for diskrimination?

Alle har ret til at blive behandlet ens, uanset race, national og etnisk identitet, klasse, kaste, religion, køn, seksuel orientering, kønsidentitet, kønskarakteristika, alder eller anden status.

Diskrimination er at forskelsbehandle en person eller en gruppe på baggrund af, hvem de er, eller hvad de tror på. Der kan være mange årsager til diskrimination, hvoraf nogle af dem kan være frygt, fordomme, eller fordi, nogle føler sig mere værdifulde end andre. Retten til at leve et liv fri fra diskrimination er en helt grundlæggende rettighed, som påvirker alle andre rettigheder.

Hvoraf fremgår retten til ikke at blive diskrimineret?

I FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder står der:

Enhver har krav på alle de rettigheder og friheder, som nævnes i denne erklæring, uden forskelsbehandling af nogen art, for eksempel på grund af race, farve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national eller social oprindelse, formueforhold, fødsel eller anden samfundsmæssig stilling (Artikel 2)

Derudover er der en række øvrige internationale konventioner, hvoraf det fremgår, at alle mennesker skal være lige for loven. Særlig relevant er FN's konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder, FN's konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder, FN's konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination, FN's konvention om Barnets Rettigheder, FN's erklæring om Oprindelige Folks Rettigheder samt FN's konvention om afskaffelse af alle former for diskrimination mod kvinder (Kvindekonventionen).

I 2011 vedtog Europarådet en konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (Istanbul-konventionen). Den er den nyeste og den mest vidtgående regionale konvention og kan tiltrædes af alle lande.

Den danske regering er juridisk bundet af alle ovennævnte instrumenter. Det betyder, at Danmark har pligt til at sikre, at vores lovgivning og praksis lever op til de konventioner, som Danmark har undertegnet.

Hvordan ser det ud i verden?

Overalt i verden bliver mennesker udsat for diskrimination – ofte fordi de ikke følger flertallets gængse normer.

Til trods for at diskrimination er en krænkelse af menneskerettighederne, er der lande, som i deres nationale lovgivning forskelsbehandler eller kriminaliserer bestemte grupper. Eksempelvis må kvinder ikke

arbejde om natten i lande som Kina, Letland og Madagaskar. Kvinder har begrænsede rettigheder, når det gælder ægteskab og skilsmisse i lande som Afghanistan, Malaysia, Niger og Sudan.

I de senere år har vi i mange lande set en opblomstring af nationalistiske, konservative partier og regeringer, der med fremmedfjendske reaktioner på flygtninge og migranter opfordrer til diskrimination og racisme og forsøger at underminere respekten for især muslimers, kvinders og LGBTI-personers rettigheder (LGBTI står for homoseksuelle, biseksuelle, transpersoner og interkønnede¹) samt for andre udsatte grupper.

Fattigdom giver også ofte anledning til diskrimination, idet mennesker, der er ramt af fattigdom, i mange tilfælde verden over fastholdes i en udsat position, hvor de bliver betragtet som andenrangsborgere og ofte ikke har adgang til muligheder, sundhed og uddannelse. Mange mennesker, som lever i slumområder, anerkendes eksempelvis ofte ikke som legitime borgere og har dermed ikke adgang til de samme muligheder eller den samme beskyttelse som andre borgere i samfundet.

Udvalgte sager og lande

Mexico: I Josés sag spiller diskrimination en rolle, dels fordi han har nedsat hørelse og har haft svært ved at kommunikere med politiet på grund af dette, dels fordi han er Maya og tilhører en fattig befolkningsgruppe.

Filippinerne: Marinels lokalsamfund er fattigt, og beboerne har ikke de samme muligheder som mange andre for at klare sig efter klimaforandringerne konsekvenser. Fattige samfund som Marinels udsættes ofte for diskrimination fra myndighedernes side, idet de prioriteres lavere end andre grupper, eksempelvis ved genopbygningsindsatser.

Grækenland: Diskrimination kan komme på tale som emne i en diskussion af om der er forskel på, hvor meget hjælp man kan modtage som flygtning, afhængigt af hvem man er, og hvor man kommer fra.

Canada (engelsk materiale): Den Canadiske sag omhandler oprindelige folks adgang til rimelige levevilkår og frem for alt adgang til mad og vand. De oplever diskrimination, fordi de som del af den oprindelige befolkning ikke får anerkendt deres rettigheder.

Hvad med Danmark?

I Danmark er det forbudt at diskriminere personer alene på baggrund af race, hudfarve, religion eller tro, politiske anskuelser, sociale, national eller etnisk oprindelse, handicap, alder, køn eller seksuel orientering. Desværre gælder forbuddet i straffeloven kun på arbejdsmarkedet og omfatter ikke kønsidentitet og køns karakteristika. Men der er også nogen beskyttelse uden for arbejdsmarkedet, som dog også kun dækker køn, race og etnisk oprindelse. (Fx. når folk nægtes adgang til diskoteker el. lign.)

Diskriminerende ytringer er forbudt, og det er strafbart at forhåne eller nedværdige personer på grund af deres race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering – såkaldt hadefuld tale. Vi oplever imidlertid desværre, at denne type diskrimination er hyppig i Danmark. Eksempelvis viser Rigspolitiets undersøgelser, at antallet af hadforbrydelser har været stigende i de senere år, og at en stor del kan kategoriseres som racistisk motiverede samt religiøst motiverede hadforbrydelser. Man kan overveje om de senere års flygtningedebat og tonen på sociale medier kan have spillet en rolle.

¹ LGBT: Forkortelse af Lesbian, Gay, Bisexual og Transgender

Vil du vide mere om diskriminationsforbud?

International lovgivning

- FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder:
<https://amnesty.dk/om-amnesty/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheder>
- FN's konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder:
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/om_os/om_menneskerettigheder_diverse/fns_9_konventioner/ccpr.pdf
- FN's konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder:
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/om_os/om_menneskerettigheder_diverse/fns_9_konventioner/cescr.pdf
- FN's erklæring om Oprindelige Folks Rettigheder:
https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_danish.pdf
- FN's konvention om Barnets Rettigheder:
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/om_os/om_menneskerettigheder_diverse/fns_9_konventioner/crc.pdf
- FN's Kvindekonvention:
<https://menneskeret.dk/fns-konvention-afskaffelse-former-diskrimination-kvinder-kvindekonventionen>
- FN's Konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination:
<https://menneskeret.dk/fns-konvention-afskaffelse-former-racediskrimination-racediskriminationskonventionen>

Amnesty International

- Diskrimination, generelt:
<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/discrimination/>
- Oprindelige folk:
<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/indigenous-peoples/>
- Et liv i værdighed
<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/living-in-dignity/>

Andre kilder

Rigspolitiets rapport om hadforbrydelser

<https://politi.dk/rigspolitiet/nyhedsliste/politiet-har-faaet-bedre-overblik-over-hadforbrydelser/2018/09/24>

Mellempøkelig samvirker om etnisk diskrimination

<https://www.ms.dk/arbejde/danmark/antidiskrimination/dokumentation>

Retfærdig rettergang og retssikkerhed

Herunder uretfærdige fængslinger.

Artikel 6, 7, 8, 9, 10 og 11 i FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder.

Hvad betyder det, at alle har ret til retfærdig rettergang?

Enhver regering har pligt til at retsforfølge personer for forbrydelser ved uafhængige, upartiske og kompetente domstole. Straffrihed skal bekæmpes.

En retfærdig rettergang betyder, at alle er lige for loven og for domstolene. Retssager skal afgøres inden for en rimelig frist ved en offentlig kompetent, uafhængig og upartisk domstol. De personer, der tiltales og sigtes i straffesager, skal have adgang til en række retsgarantier (se listen med overskriften: Retsgarantier, på side 12.)

Hvoraf fremgår det, at vi har retssikkerhed?

I FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder står der:

“Ethvert menneske har overalt i verden ret til at blive anerkendt som retssubjekt.”
(Artikel 6)

“Alle er lige for loven og har uden forskelsbehandling af nogen art lige ret til lovens beskyttelse. Alle har ret til lige beskyttelse mod enhver forskelsbehandling i strid mod denne erklæring og mod enhver tilskyndelse til en sådan forskelsbehandling.”
(Artikel 7)

“Enhver har ret til en fyldestgørende oprejsning ved de kompetente nationale domstole for handlinger, der krænker de fundamentale rettigheder, som forfatningen eller loven giver vedkommende.”
(Artikel 8)

“Ingen må underkastes vilkårlig anholdelse, tilbageholdelse eller landsforvisning.”
(Artikel 9)

“Enhver har under fuld ligeberettigelse krav på en retfærdig og offentlig behandling ved en uafhængig og upartisk domstol, når der skal træffes en afgørelse med hensyn til hans rettigheder og forpligtelser og med hensyn til en hvilken som helst mod ham rettet strafferetlig anklage.”
(Artikel 10)

“Enhver, der anklages for et strafbart forhold, har ret til at blive anset for uskyldig, indtil hans skyld er godtgjort i henhold til lov ved en offentlig retshandling, hvorunder han har fået alle de garantier, der er fornødne for hans forsvar.”
(Artikel 11, punkt 1)

“Ingen må anses for skyldig i noget strafbart forhold på grund af nogen handling eller undladelse, der ikke i henhold til national eller international ret var strafbar på det tidspunkt, da den blev begået. Der skal heller ikke kunne idømmes strengere straf end fastsat på den tid, da det strafbare forhold blev begået.” (Artikel 11, punkt 2)

Hvordan ser det ud i verden?

I mange lande fængsles personer uberettiget for handlinger, vi i Danmark ikke anser som kriminelle. Personer får ikke en retfærdig rettergang ved eksempelvis ikke at have nogen advokat under forhør. De kan ofte ikke komme i kontakt med familien eller har ingen adgang til advokat, læge eller medicin.

Udvalgte sager og lande

Mexico: I sagen om Jose Adrián beskrives det dels, at han ikke bliver oplyst om, hvorfor han bliver anholdt, han bliver udsat for tortur, og han får ikke adgang til retfærdig rettergang, hvor han kan forsvare sig.

Sydsudan: I sagen om Magai beskrives det, hvordan han ikke fik adgang til nogen advokat under retssagen. Magai blev desuden ikke oplyst om sine rettigheder og er ikke blevet beskyttet under retsprocessen, som krævet i Børnekonventionen.

Hvad med Danmark?

I Danmark eksisterer en tredeling af magten (lovgivende, udøvende og den dømmende magt), og vi har overordnet set et velfungerende retssystem. I grundloven står nævnt, at domstolene skal være uafhængige.

Amnesty International har dog kritiseret retssikkerheden for visse personer, eksempelvis terrormistænkte.

Politiets Efterretningstjeneste (PET) og Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) har ved flere lovændringer siden 11. september 2001 fået flere beføjelser til at aflytte ikke bare terrormistænkte, men også folk, som er mistænkt for almindelig kriminalitet – eller som bare kender den mistænkte. Samtidig har man svækket domstolskontrollen og hermed forringet borgernes retssikkerhed. I retssager om udvisning af terrormistænkte har man indført et system, som gør det muligt at bruge hemmelige beviser. Det vil sige beviser, som kun en særlig advokat, men ikke den mistænkte selv, får lejlighed til gøre sig bekendt med – og forsvare sig imod.

Politiet, PET og FE har fået flere beføjelser til at overvåge og efterforske befolkningen for at beskytte os mod terrorisme. Eksempelvis kan politiet foretage telefonaflytning uden en dommerkendelse, hvis det vurderes af PET, at et sådant indgreb er nødvendigt. Eksempelvis fik PET med Terrorpakken II adgang til at aflytte en ubestemt kreds af ikke-mistænkte borgers telefoner og computere med blot én dommerkendelse på én terrormistænkt, for eksempel naboens/kollegaens/idrætsklubbens telefon.

Internationale retsgarantier i forhold til anholdte personer og folk i fængsel:

- ▶ Anholdte skal underrettes om deres rettigheder: Folk har ret til at vide, hvorfor de er anholdt og tilbageholdt.
- ▶ Der skal gøres brug af officielt anerkendte fængsler eller steder, når personer skal tilbageholdes.
- ▶ Tilbageholdte skal have adgang til en advokat og læge på et sprog, de forstår.
- ▶ Der bør føres en effektiv journalføring af personer i varetægt.
- ▶ Mennesker, der er tilbageholdt, skal have kontakt med omverdenen.
- ▶ Isolationsfængsling bør undgås.

- ▶ Der skal være humane fængselsforhold, herunder adgang til mad og rent drikkevand.
- ▶ Ingen unødvendig fysisk magtanvendelse må anvendes.
- ▶ Respekt for personens værdighed: Den tilbageholdte bør kunne forlade afhøringsstedet med sin værdighed intakt. Den sigtede må ikke trues, ydmyges eller nedværdiges under afhøringer.
- ▶ Grænser for forhør: Der skal være klare regler og retningslinjer for, hvordan afhøringer skal udføres. Den tilbageholdte informeres om navn og identitet på alle de tilstedeværende ved forhørsinterviewet. Der bør endvidere være klare regler for længden af interviewet, og der bør indgå hvileperioder og pauser.
- ▶ Retssystemet må ikke bruge tilståelser, der er fremskaffet ved hjælp af brug af tortur.
- ▶ Den mistænkte har ret til at anfægte lovligheden af tilbageholdelsen, og have mulighed for at udtale sig over for en dommer, som skal tage stilling til, om der er grundlag for at varetægtsfængsle den mistænkte/sigtede.
- ▶ Der bør være særlige foranstaltninger for sårbare grupper af tilbageholdte, eksempelvis børn og personer med særlige fysiske og/eller psykiske behov eller handicap.
- ▶ Kvindelige ansatte skal være til stede ved afhøring af kvindelige fanger og bør være eneansvarlige for at gennemføre kropsvisitering.

Særligt for mindreårige (Børnekonventionen):

- ▶ Intet barn må gøres til genstand for tortur eller anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. Hverken dødsstraf eller fængsel på livstid uden mulighed for løsladelse skal kunne idømmes for forbrydelser begået af personer under 18 år.
- ▶ Retten for ethvert barn, der mistænkes eller anklages for eller er fundet skyldig i at have begået strafbart forhold, til at blive behandlet på en måde, der er i overensstemmelse med fremme af barnets sans for værdighed og værdi, som styrker barnets respekt for andres menneskerettigheder og fundamentale frihedsrettigheder, og som tager barnets alder og ønskeligheden af at fremme, at barnet resocialiseres og påtager sig en konstruktiv rolle i samfundet, i betragtning.

Vil du vide mere om retfærdig rettergang og retssikkerhed?

International lovgivning

- ▶ FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder:
<https://amnesty.dk/om-amnesty/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheder>
- ▶ FN's konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder:
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/om_os/om_menneskerettigheder_diverse/fns_9_konventioner/ccpr.pdf
- ▶ FN's konvention om Barnets Rettigheder:
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/om_os/om_menneskerettigheder_diverse/fns_9_konventioner/crc.pdf

Amnesty International

- ▶ Fair Trial Manual fra Amnesty International 2014:
<https://www.amnesty.org/download/Documents/8000/pol300022014en.pdf>
- ▶ Frihedsberøvelse:
<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/detention/>

Andre kilder

- ▶ Rapport om retfærdig rettergang:
https://menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/status/2014-15/delrapporter/retfaerdig_rettergang.pdf

Tortur, mishandling og dødsstraf

Herunder isolationsfængsling og fængselsforhold

Artikel 3 og 5 i FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder

Hvad er tortur?

Tortur er en umenneskelig måde at behandle andre mennesker på. Tortur kan både være af fysisk eller psykisk karakter. Tortur bruges til at nedbryde det enkelte menneskes personlighed med det formål at straffe, skræmme og fremtvinge tilståelser eller informationer. Tortur rammer ofte tilfældigt og øger dermed frygt og svækker modstand.

Torturmetoder

Slag, elektrochok, simuleret kvælning, ophængning af kroppen, nedsænkning i vand, skodning af cigaretter på kroppen, berøvelse af søvn, lang isolationsfængsling, overværelse af andres tortur, trusler, seksuel ydmygelse, voldtægt og dårlige forhold.

Hvilke konsekvenser har tortur?

Torturoverlevende dør ofte med eftervirkninger, der forfølger dem i flere år efter at de er blevet tortureret. Det er især de psykiske spor, der nedbryder menneskets personlighed og værdighed, og meget få personer forsætter deres liv med samme styrke som tidligere.

Torturoverlevende kæmper med mareridt, angst, søvnbesvær, fysiske mén, genoplevelse af torturen i vågen tilstand, vredesudbrud og depressioner.

Er tortur altid forbudt?

Forbuddet mod tortur er absolut, og det vil sige, at det aldrig er tilladt at bruge tortur. Torturforbuddet er blevet en international bindende norm og gælder for alle stater – også selvom de ikke har underskrevet de internationale traktater, der fastsætter forbuddet. Tortur og mishandling er også forbudt i alle situationer i henhold til den internationale humanitære folkeret, der træder i kraft i væbnede konflikter. Stater har

anerkendt, at tortur også skal være forbudt i krigstider, selvom man kan opnå militær fordel af at bryde forbuddet.

Tortur giver upålidelige informationer

Personer, som bliver tortureret, indrømmer forbrydelser, de ikke har begået. Når personer bliver tortureret eller mishandlet, vil nogle tale, andre vil ikke. Mange vil sige hvad som helst for at stoppe torturen.

Hvoraf fremgår det, at vi har et forbud mod tortur og mishandling?

I FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder står der:

“Ingen må underkastes tortur eller grusom, umenneskelig eller vanærende behandling eller straf.”
(Artikel 5)

Ligeledes står forbuddet beskrevet i FN's Konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf:

“Ingen særlige omstændigheder af nogen art, hverken krigstilstand eller trussel om krig, indre politisk ustabilitet eller nogen anden offentlig nødstilstand kan påberåbes til retfærdiggørelse af tortur.”
(Artikel 2, punkt 2)

Hvad betyder et forbud mod dødsstraf?

Dødsstraf er et brud på princippet om, at ingen må udsættes for tortur eller grusom, umenneskelig og nedværdigende behandling eller straf. Den fysiske smerte under henrettelser og det psykiske pres ved at vente på at dø i statens varetægt er en umenneskelig straf, uanset hvilken forbrydelse der er tale om.

Dødsstraf er et brud på den mest fundamentale rettighed i FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder – retten til liv. Derfor kan Amnesty International under ingen omstændigheder acceptere dødsstraf.

Hvoraf fremgår det, at vi har forbud mod dødsstraf?

I FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder står der:

“Enhver har ret til liv, frihed og personlig sikkerhed.”
(Artikel 3)

Retten til liv betyder, at ingen bør fratages deres ret til livet. Det betyder, at myndigheder ikke kun skal afstå fra at slå folk ihjel. De skal også tage rimelige foranstaltninger for at forhindre død.

Hvordan ser det ud i verden?

Tortur og mishandling

Mange lande overholder ikke torturforbuddet. Tortur bliver anvendt under forskellige påskud – eksempelvis som et middel til at bekæmpe terrorisme eller kriminalitet.

Tortur går ofte ud over almindelige og uskyldige mennesker, herunder kvinder og børn, der bliver mishandlet og tvunget til at underskrive erklæringer om deres skyld i en forbrydelse, som de ikke har begået.

Amnesty International har dokumenteret tortur i mindst 141 lande. Mange lande i Nordafrika og Mellemøsten, hvor lederne forsøger at bevare magten ved hjælp af brutal undertrykkelse, anvender tortur. Dette gælder blandt andet Egypten, Syrien, Libyen, Yemen og Bahrain.

Siden terrorangrebet på USA den 11. september 2001 er vestlige lande også blevet mere tilbøjelige til at anvende og se gennem fingrene med tortur. USA har blandt andet benyttet tortur på Guantánamo-basen - den amerikanske fangelejr på sydspidsen af Cuba. USA har argumenteret, at man ikke var bundet af menneskerettighedskonventionens beskyttelse af fanger, fordi Guantánamo ligger på fremmed territorium. Ifølge militæret betyder det, at de eksempelvis ikke er forpligtet til at stille fangerne for en dommer. For Amnesty - og verdenssamfundet har det afgørende været, at USA har den fulde kontrol over fangerne og Guantánamo.

Dødsstraf

I 2017 dokumenterede Amnesty International 993 henrettelser. Dette tal inkluderer ikke antallet af mennesker, som henrettes i Kina, da tallet betragtes som en statshemmelighed og derfor ikke offentliggøres.

Amnesty International antager, at Kina ligger på førstepladsen, når det gælder henrettelser, idet vi antager at flere end 1.000 personer blev henrettet i 2017.

Kina, Iran, Saudi-Arabien, Irak og Pakistan er nogle af de lande, der hyppigt anvender dødsstraf.

Udvalgte sager og lande

Mexico: José Adrián blev hængt op i håndjern og blev udsat for slag på brystet og lussinger i ansigtet, under anholdelsen.

Sydsudan: Magai er blevet dømt til døden ved hængning, til trods for at Børnekonventionen forbyder dødsstraf til personer under 18 år.

Hvad med Danmark

Amnesty International har ikke dokumenteret tortur i Danmark, men der er anvendt metoder, som er på grænsen til at være psykisk tortur. I Danmark anvendes isolationsfængsling. En lang isolationsfængsling kan være psykisk tortur, men dansk lovgivning og praksis er blevet forbedret på dette punkt. Brugen af isolation under varetægtsfængsling er reduceret meget. Til gengæld er de danske myndigheder begyndt at isolere indsatte under afsoning som disciplinærstraf i langt højere grad end tidligere.

Flygtninge, der bor i Danmark, kan have været udsat for tortur og kæmper på lige fod med andre torturoverlevende, der oplever eftervirkningerne. DIGNITY, Dansk Institut mod Tortur, vurderer, at 30 procent af alle flygtninge har været udsat for tortur.

Amnesty International har derudover kritiseret Danmark for medansvar i en sag om mishandling af fanger. Vi har løbende udtalt os i sagen under den dansklejede operation Green Dessert i november 2004. De danske soldater blev ikke anset for at være medskyldige eller passive i forhold til tortur, men i forhold til "mishandling" af de irakiske fanger. Østre Landsret afgjorde defor i juni 2018, at 18 irakere skal have erstatning af den danske stat. Sagen går på, at danske soldater passivt så til, da irakerne blev mishandlet af de irakiske politi- og sikkerhedsstyrker. Sagen er anket og skal prøves i Højesteret.

Tortur og dødsstraf i Danmark

Tortur blev afskaffet i 1837 som officiel forhørsmetode, selvom der stadig var sager om tortur i Danmark efterfølgende. Man afskaffede dødsstraffen i Danmark i 1930.

Vil du vide mere om tortur, mishandling og dødsstraf?

International lovgivning

- ▶ FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder:
<https://amnesty.dk/om-amnesty/fns-verdenserklaering-om-menneskerettigheder>
- ▶ Forbuddet mod tortur i FN's konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf:
<https://menneskeret.dk/monitorering/internationale-rapporter/fns-konventioner/fns-torturkonvention>
- ▶ FN's Internationale konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder:
<https://amnesty.dk/om-amnesty/borgerlige-og-politiske-rettigheder>
- ▶ FN's konvention om Barnets Rettigheder:
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/om_os/om_menneskerettigheder_diverse/fns_9_konventioner/crc.pdf

Amnesty International

- ▶ Amnesty International: 30 years of broken promises, 13.05.2014:
<https://www.amnesty.org/en/documents/act40/004/2014/en/>
- ▶ What we do:
<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/torture/>
- ▶ Amnesty International om Guantánamo:
<https://amnesty.dk/nyhedsliste/2018/fortabt-i-guantanamo>
- ▶ Amnesty International: Dagbogen fra Guantánamo: 2015:
<https://amnesty.dk/nyhedsliste/2015/dagbogen-fra-guantanamo>
- ▶ Amnesty International om dødsstraf:
<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/death-penalty/>
- ▶ Amnesty International. Tortursagen, Danmark ville bremse. 2017:
<https://amnesty.dk/nyhedsliste/2017/tortursagen-danmark-ville-bremse>
- ▶ Dansk sag om inhuman behandling af fanger i Irak: 05.06.2018:
<https://amnesty.dk/danske-pressemeddelelser/skjulte-tortursager-er-en-skandale>

Andre kilder

- ▶ DR: Danske fængsler lever ikke op til anbefalinger fra Europarådets torturkomité:

<https://www.dr.dk/nyheder/indland/danske-faengsler-lever-ikke-op-til-anbefalinger-fra-europaraadets-torturkomite>

Retten til at forlade sit eget land og til at søge asyl

Artikel 13 og 14 i FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder.

Hvad betyder det, at vi har ret til at forlade vores eget land og til at søge asyl?

FN's Flygtningekonvention blev vedtaget i 1951. Danmark var det første land, som underskrev, og siden har 144 lande tilsluttet sig. Den blev oprindeligt skabt som reaktion på nazisternes udryddelse af jøder og andre minoriteter. Man ville sikre, at alle mennesker, som forfølges i deres eget land, kunne søge beskyttelse i andre lande.

Hvis man bliver forfulgt, truet eller på anden måde føler sig utryk i sit eget land, er det vigtigt, at man har muligheden for at forlade det.

Bevægelsesfrihed – både internt i landet og på tværs af grænser – betyder, at man selv har mulighed for at bestemme, hvor i landet man vil bo, og om og hvornår man vil forlade sit eget land.

Retten til frit at forlade det land, man bor i, betyder dog ikke, at man blot kan rejse til det land, man har lyst til. De nationale myndigheder i de forskellige lande kan nægte indrejse for bestemte grupper af borgere, eksempelvis af sikkerhedshensyn.

Hvoraf fremgår det, at vi har ret til at forlade vores eget land og til at søge asyl?

I FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder står der:

"Enhver har ret til at forlade et hvilket som helst land, herunder sit eget, og til at vende tilbage til sit eget land."

(Artikel 13, 2. punkt)

"Enhver har ret til i andre lande at søge og få tilstået asyl mod forfølgelse."

(Artikel 14, 1. punkt)

I FN's Konvention om Borgerlige og Politiske rettigheder står der:

"Enhver skal have ret til at forlade et hvilket som helst land, herunder sit eget."

(Artikel 12, 2. punkt)

Hvordan ser det ud i verden?

Der er flere lande i verden, som ikke overholder denne rettighed, og som på forskellig vis begrænser deres egne statsborgeres mulighed for at forlade landet.

Amnesty International har et stort fokus på flygtninges rettigheder. Vi har i den forbindelse kritiseret myndigheder, der har forhindret deres egne statsborgere i at rejse ud af landet. Som i Sydsudan eksempelvis, hvor sikkerhedsstyrkerne bevidst forhindrede folk i at flygte ud af landet (se under afsnit: Vil du vide mere).

Som organisation dokumenterer vi løbende krænkelse mod migranter. Rundtomkring i verden har vi set eksempler på, at migranter er blevet ansat af arbejdsgivere, som fratager dem deres pas og dermed deres mulighed for at forlade landet. Du kan eksempelvis læse vores artikel om situationen i Qatar (se under afsnit: Vil du vide mere).

De udvalgte sager og lande

Grækenland: Sagen om Sarah Mardini og Seán Binder handler ikke om retten til at forlade et land, men den sætter fokus på muligheden for indrejse i andre lande, når man forlader sit land. Hvis ikke man har mulighed for at tage andre steder hen, kan man i praksis blive forhindret i at forlade sit land. Det er en problematik, som især er blevet aktuel for mange mennesker på flugt fra krig, som nægtes indrejse i EU.

Hvad med Danmark?

I Danmark kan danske statsborgere frit rejse ud af landet og rejse ind igen. Men Danmark har restriktioner, når det gælder personer, der kan få indrejse til Danmark.

Personer, der er dømt for kriminalitet i Danmark, og som ikke er danske statsborgere, kan som led i deres straf få en udvisning af Danmark og et indrejseforbud til Danmark og de øvrige Schengen-lande. Det kan være et indrejseforbud, der gælder midlertidigt eller permanent.

I 2016 blev der i Danmark indført en offentlig, national sanktionsliste. Det er en liste, hvor udlændinge nægtes indrejse til Danmark, hvis de i deres virke som religiøse forkyndere har udvist adfærd, der kan give grund til at tro, at de vil udgøre en trussel mod den offentlige orden i Danmark.

Flygtningekonventionen er i de senere år kommet under stort pres i form af en kritik af vores pligt til at tage imod flygtninge fra flere politiske aktørers side sammenholdt med en stigende mistænkeliggørelse af dem, der søger til landet som asylansøgere.

Vil du vide mere om retten til at forlade sit eget land?

International lovgivning

- ▶ FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder:
<https://amnesty.dk/om-amnesty/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheder>
- ▶ FN's konventionen om Borgerlige og Politiske rettigheder:
<https://amnesty.dk/om-amnesty/borgerlige-og-politiske-rettigheder>
- ▶ FN's Konvention om Flygtninges Retsstilling (Flygtningekonventionen):
<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=71110>

Amnesty International

- ▶ Amnesty om mennesker på flugt, asylansøgere og migranter:
<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/refugees-asylum-seekers-and-migrants/>

Andre kilder

- ▶ Institut for Menneskerettigheder om kritikken af Flygtningekonventionen:
<https://menneskeret.dk/udgivelser/flygtningekonventionen-foraeldet>

Økonomiske, Sociale og Kulturelle rettigheder

Artikel 22-28 i FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder og særligt artikel 25.

Hvad betyder økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder?

De økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder udgør en gruppe af menneskerettighederne. De er primært dækket i FN's konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder og omfatter rettigheder såsom retten til en tilstrækkelig levestandard, bolig, mad, vand, klæder og sanitet, foruden en række andre rettigheder, som eksempelvis retten til sundhed og retten til uddannelse.

Rettighederne er muligvis mindre kendte end de borgerlige og politiske rettigheder og bliver indimellem lidt misforstået kaldt 'andengenerationsrettigheder'. Rettighederne blev introduceret på samme tid som de borgerlige og politiske rettigheder, og optræder på lige fod med andre rettigheder i verdenserklæringen om Menneskerettigheder. Konventionen om sociale, økonomiske og kulturelle rettigheder er ligeledes fra samme år, som konventionen om de borgerlige og politiske rettigheder. De adskiller sig imidlertid fra de borgerlige og politiske rettigheder ved, at FN, i konventionen om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder, har indlagt en anerkendelse af, at de ikke alle kan gennemføres øjeblikkeligt i alle verdens lande. Dette skyldes, at flere lande ikke har ressourcerne til rådighed til at sikre deres befolkninger. Hvor der i konventionen om de Borgerlige og Politiske Rettigheder kræves en øjeblikkelig gennemførelse, kræves der i konventionen om de Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder, at deltagende stater forpligter sig til 'såvel alene som gennem international bistand og internationalt samarbejde, navnlig på det økonomiske og tekniske område, i videst mulig udstrækning og ved alle egnede midler, herunder især lovgivningsforanstaltninger, at træffe forholdsregler med henblik på den fremadskridende fulde virkeliggørelse' af rettighederne.

Hvoraf fremgår rettighederne i verdenserklæringen om Menneskerettigheder?

I FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder fremgår gruppen af økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder særligt i artiklerne 22-28. I artikel 25, 1. punkt står der:

"Enhver har ret til en sådan levestandard, som er tilstrækkelig til hans og hans families sundhed og velvære, herunder til føde, klæder, bolig og lægehjælp og de nødvendige sociale goder og ret til tryghed i tilfælde af

arbejdsløshed, sygdom, uarbejdsdygtighed, enkestand, alderdom eller andet tab af fortjenstmulighed under omstændigheder, der ikke er selvforskyldt.”

Hvordan ser det ud i verden?

Til trods for at der har været en nedgang i den værste fattigdom på verdensplan, er der stadig rigtig mange mennesker, som mangler grundlæggende adgang til mad, vand, klæder, bolig og lægehjælp, ligesom mange andre økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder ikke er beskyttet. På verdensplan gælder det stadig, at:

- 842 millioner mennesker er underernærede
- 889 millioner mennesker forventes at leve i slumområder i 2020
- 61 millioner børn kommer ikke i skole
- 8,1 millioner børn dør, før de når at fejre deres fem års fødselsdag, primært på grund af sygdomme, som ellers kan kureres.

Mange af disse mennesker er de samme mennesker, som er mest sårbare for eksempelvis klimaforandringerne, og som vil blive hårdest ramt.

Udvalgte sager og lande

Grækenland: Mange af de mennesker som søger over Middelhavet, er mennesker, som flygter fra krig og ødelæggelse. Men andre er migranter, som søger bedre levevilkår i Europa. Manglende beskyttelse af økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder kan have som konsekvens, at flere mennesker migrerer for at søge bedre levevilkår et andet sted.

Filippinerne: Konsekvenser af vejrfarenomener, som tyfonen Yolanda, kan være katastrofale for de mennesker, som rammes. Men mere katastrofalt kan det blive, når myndighederne ikke respekterer de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, og ikke sikrer en ordentlig genopretning. Sagen er et eksempel på dette.

Canada: Idet sagen omhandler den oprindelige befolknings levevilkår, har den stor relevans også i forhold til de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.

Hvad med Danmark?

I Danmark betragter vi os i almindelighed som godt beskyttet af de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.

Vi har generelt fri adgang til en god skolegang, og vi har adgang til gratis lægehjælp. Omvendt, hvis man er socialt udsat, kan det til gengæld være svært at få råd til at gå til eksempelvis tandlæge eller psykolog. Det kan have store konsekvenser for ens livskvalitet og muligheder, men tolkes almindeligvis ikke, i Danmark, som del af, hvad der beskrives som retten til sundhed, da disse ikke nærmere er specificeret i konventionerne.

Forskellige grupper er i de senere år blevet hårdere økonomisk presset, hvilket kan resultere i store afsavn for disse mennesker. Det kan være virkeligheden både blandt familier på kontanthjælp og familier på integrationsydelse. Institut for Menneskerettigheder konkluderede i 2018, at nogle af de familier, som

lever på integrationsydelse, i realiteten lever under grundlovens krav om eksistensminimum. Ud af dem er 20.000 børn.

Ligeledes har der været en tendens til at kriminalisere hjemløse gennem afstraffelse af, hvad der beskrives som 'utryghedsskabende tiggeri'.

Vil du vide mere om rettighederne?

International lovgivning

- ▶ FN's konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder:
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/om_os/om_menneskerettigheder_diverse/fns_9_konventioner/cescr.pdf

Amnesty International

- ▶ Amnestys arbejde for menneskelig værdighed
<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/living-in-dignity/>

Andre kilder

- ▶ Institut for Menneskerettigheder om integrationsydelsen og grundlovens eksistensminimum
<https://menneskeret.dk/nyheder/familier-paa-integrationsydelse-lider-store-afsnit>
- ▶ Institut for Menneskerettigheder om kriminalisering af hjemløse
<https://menneskeret.dk/nyheder/fattige-hjemloese-romaer-forsvinder-ikke-fordi-haever-straffen>

Rettigheder for oprindelige folk

Artikel 22, 25 og 27 i FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder.

Hvad betyder det, at oprindelige folk har rettigheder?

Et oprindeligt folk er personer, der oprindeligt boede i det pågældende land, længe før det blev koloniseret. De har – modsat et mindretal – en særlig historik i det land og skikke og kulturer, som går langt tilbage i tid. På verdensplan er der 5.000 forskellige grupper af oprindelige folk, som taler mere end 4.000 sprog.

På grund af deres særlige position i samfundet har de fået særlige rettigheder. Modsat minoriteter har de eksempelvis ret til ikke at blive tvangsfjernet fra deres landområder.

Men fælles for de oprindelige folk er også, at de historisk set har været udsat for en række krænkelse af menneskerettighederne.

Hvoraf fremgår rettighederne for oprindelige folk?

I FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder står der:

“Enhver har som medlem af samfundet ret til social tryghed og har krav på, at de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, der er uundværlige for hans værdighed og hans personligheds frie udvikling, gennemføres ved nationale foranstaltninger og internationalt samarbejde og i overensstemmelse med hver stats organisation og hjælpeklæder.”

(Artikel 22)

Derudover er mange andre artikler i FN's verdenserklæring relevante.

Særlig betydningsfuld er FN-erklæringen om oprindelige folks rettigheder, der blev vedtaget i 2007.

Baggrunden for erklæringen var, at oprindelige folk i verden hører til en af de mest marginaliserede grupper og historisk set har været udsat for diskrimination, vold og øvrige alvorlige krænkelse.

FN's Erklæring om Oprindelige Folks Rettigheder er et resultat af et enestående forhandlingsforløb mellem stater og oprindelige folk. Erklæringen anerkender oprindelige folks basale menneskerettigheder og grundlæggende friheder. Blandt disse er retten til selvbestemmelse, kontrol over deres jord og naturressourcer, sproglige og kulturelle rettigheder med videre.

Hvordan ser det ud i verden?

Amnesty International har dokumenteret krænkelse af de oprindelige folk i mange lande. Globalt set lever mange oprindelige folk i fattigdom eller som internt fordrevne og har dårligere adgang til sundhedsfaciliteter og uddannelse end resten af befolkningen.

Amnesty International har dokumenteret, at oprindelige folk i Amerika får en lavere løn, har en dårligere uddannelse og en kortere forventet levetid end den øvrige del af befolkningen. Vi har dokumenteret, at børn, der kommer fra det oprindelige folk i Sydafrika, har svært ved at uddanne sig. I Sydøstasien har størstedelen af de piger og kvinder, der er ofre for menneskehandel, en baggrund i en oprindelig befolkningsgruppe.

Især kvinder kan være særligt udsatte på grund af deres kultur, klasse og køn. De har større risiko for mørdedødelighed og for at blive forskelsbehandlet af staten. Eksempelvis blev 2.000 fattige bønder og oprindelige kvinder steriliseret i Peru i 1990'erne, uden at de havde givet deres samtykke til staten. I januar 2014 lukkede myndighederne sagen, selvom kvinderne ikke havde fået nogen form for erstatning.

I USA har vi også rapporteret om krænkelse af det oprindelige folk, eksempelvis i sagen om Standing Rock Sioux Tribe fra North Dakota. I efteråret 2016 var tusindvis af amerikanere samlet i en protestlejr for at beskytte "deres vand, deres hellige steder og alle levende væsener" mod den planlagte olieledning Dakota Access Pipeline (DAPL) under Missouri River, der udgør den vigtigste vandressource for Standing Rock Sioux Tribe.

Udvalgte sager og lande

Canada: I sagen om Grassy Narrows er der fokus på forurening af floden og manglende kompensation i forhold til de konsekvenser, som forureningen har haft for den oprindelige befolkning i området.

Hvad med Danmark?

Grønland, som er en del af det danske rigsfællesskab, har igennem mange år lidt under store problemer med diskrimination, vold mod kvinder, børn og unge, omsorgssvigt af børn og svære levevilkår for personer med handicap. Ligeledes møder grønlandere, som lever i Danmark, udfordringer i forhold til diskrimination og mange fordomme.

I forbindelse med tidligere etableringer af militære installationer i Grønland har lokalbefolkningen været udsat for tvangsforflytninger og massiv forurening af store områder.

Ansaret for overholdelsen af menneskerettighederne er fordelt på Danmark og Grønland, fordi selvstyret medfører en fordeling af opgaver mellem Grønland og Danmark, ligesom Danmark kan have et historisk medansvar for dele af udfordringerne, som Grønland og den grønlandske befolkning oplever i dag.

Vil du vide mere om rettigheder for oprindelige folk?

International lovgivning

- ▶ FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder:

<https://amnesty.dk/om-amnesty/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheder>

- ▶ De Forende Nationers Deklaration Om Oprindelige Folks Rettigheder (dansk):

Se især artikel 2,3, 8, 10, 11, 24, 25, 26, 27 og 28: http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_danish.pdf

Amnesty International

- ▶ Om Amnestys arbejde med oprindelige folk:

<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/indigenous-peoples/>

- ▶ Standing Rock Sioux Tribe: The Dakota Access Pipeline:

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/01/amnesty-international-usa-responds-to-dapl-executive-action/>

Andre kilder om menneskerettigheder i Grønland

- ▶ Institut for Menneskerettigheder om menneskerettigheder i Grønland

<https://menneskeret.dk/nyheder/store-menneskeretlige-udfordringer-groenland>

<https://menneskeret.dk/nyheder/personer-handicap-flytter-groenland-faa-hjaelp>

- ▶ Wikipedia om Thule sagen:

[https://da.wikipedia.org/wiki/Thule-sagen_\(tvangsflytning\)](https://da.wikipedia.org/wiki/Thule-sagen_(tvangsflytning))

Klima og menneskerettigheder

Artikel 2, 3, 13, 22, 25 og 28 i FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder.

Hvordan hænger klimaforandringerne sammen med menneskerettigheder

Klimaforandringer betyder, at flere mennesker fremover vil få udfordret adgangen til deres basale rettigheder. Klodens allermest udsatte mennesker vil være dem, der især vil opleve konsekvenserne. Det handler især om retten til liv, adgang til sundhed, en passende bolig, mad og vand. Dyrkningen af jord bliver sværere og giver problemer med fødevarer sikkerhed, og flere områder bliver mindre beboelige. Kampen om knappe ressourcer kan medføre konflikter og krige, som vil lede til, at flere mennesker migrerer for at søge mere tålelige levevilkår.

Det ændrede klima har også store konsekvenser for oprindelige folk, der lever af deres jord, planter og har historisk kulturelle bånd til naturen.

Det handler også om retten til ytrings- og forsamlingsfrihed. Aktivister og menneskerettighedsforkæmpere har ret til at demonstrere, protestere og give deres holdning til kende i forhold til klimaforandringerne. Men som presset på klimaet øges, er der risiko for, at der kan blive slået hårdere ned på dem, der kæmper for rettighederne, eksempelvis er politiet i London for nylig besluttet at gå hårdere til værks overfor Extinction Rebellion's fredelig protester (se også link nedenfor).

Hvilke rettigheder har relevans i forhold til klimaforandringerne?

Klimaforandring påvirker mange af de menneskerettigheder, som Amnesty arbejder for. Det handler om retten til bolig, mad, vand og retten til liv. Derudover ramme klimaforandringer især de personer, der i forvejen er sårbare, marginaliserede eller bliver udsat for diskrimination.

Retten til liv: Handler om at leve i sikkerhed og frihed. Men klimaforandringerne truer milliarder af menneskers sikkerhed.

Retten til sundhed: Ifølge FN's Klimapanel vil klimaforandringer forårsage flere sygdomme blandt andet på grund af hedebølger og brande. Der er større risiko for underernæring som følge af en mindsket fødevareproduktion i fattige regioner.

Retten til bolig: Klimaforandringer truer denne rettighed på mange måder. Ekstreme vejrforhold ødelægger folks hjem og livsgrundlag.

Retten til vand og sanitet: Klimaforandringer gør vand til en endnu knappere ressource. Ekstremt vejr forårsaget af klimaforandringer kan efterlade vandet forurenet og samtidig sprede sygdomme. Mere end en milliard mennesker har allerede nu ikke adgang til rent vand.

Retten til ikke at blive diskrimineret: Klimaforandringer vil marginalisere udsatte grupper yderligere, hvis ikke der tages højde for kvinder, børn, fattige og oprindelige folk, der bliver særligt påvirket af klimaforandringer.

Børns rettigheder: Klimaforandringer er en alvorlig trussel mod børns rettigheder. Ifølge FN's Verdenssundhedsorganisation, WHO, skyldes en ud af fire dødsfald blandt børn et usundt miljø (forurening, passiv rygning, vand og manglende adgang til sanitet og hygiejne). Når det gælder klimaforandringer, så er de hyppigste dødsfald infektioner, dårlig sanitet og malaria. Børns ret til uddannelse, vand, fødevarer, bolig, sundhed og udvikling er også påvirket, især kombineret med fattigdom.

Hvordan ser det ud i verden?

Menneskeskabte klimaforandringer har store konsekvenser for menneskers levestandard i hele verden. Særligt udsatte mennesker, som bor i slumområder, på skrøbelige bjergskrånninger eller nær floder, søer eller hav, bliver ramt hårdt, når klimaforandringer resulterer i orkaner, oversvømmelser, tørke og generelt uforudsigeligt vejr. Småbønder mister deres indtægtskilder som for eksempel i Syrien, som er blevet ramt af fire tørker i træk i årene 2006-2011. Historisk set kom tørkerne i Syrien med 55 års mellemrum.

I marts 2019 døde over 1.000 mennesker i Mozambique, Zimbabwe og Malawi på grund af cyklonen Idai. Det ekstreme vejr gik også hårdt ud over de fattige landes infrastruktur som skoler og hospitaler.

På den nordlige halvkugle så vi i sommeren 2018, hvordan hundredvis af mennesker, ofte de svageste grupper i befolkningen, mistede livet på grund af hedebølger og skovbrande i Grækenland, Pakistan, Japan og USA.

Ifølge FN's Verdenssundhedsorganisation WHO risikerer 250.000 mennesker at dø per år i 2030-2050 på grund af malaria, underernæring, diarré og ekstrem varme. Adgangen til vand bliver også begrænset på grund af klimaforandringer. Hvis den globale gennemsnitstemperatur stiger med mere end 2 procent, vil én milliard menneskers adgang til vand blive alvorligt begrænset.

Udvalgte sager og lande

Filippinerne: Sagen fra Filippinerne tager udgangspunkt i, hvordan menneskerettighedskrænkelser sker som konsekvens af klimaforandringerne.

Hvad med Danmark?

I Danmark har de fleste af os måske ikke i alvorligt omfang oplevet klimaforandringernes direkte virkninger endnu. Sommeren 2018 var usædvanlig varm, og mange danskere nød den nok. Men også Danmark vil opleve klimaforandringernes mere negative side i løbet af de kommende år. Og særligt de yngre generationer kan komme til at gå en mere udfordrende fremtid i møde.

I en rapport fra CARE kortlægges klimaforandringernes konsekvenser for Danmark og de koblinger, der er mellem det danske samfund og de af verdens lande, der rammes hårdest af klimaforandringerne.

CARE's generalsekretær udtaler: "Rapporten viser med al tydelighed, at klimaforandringerne har massive konsekvenser for både den danske befolkning, natur og økonomi, og at det haster mere end nogensinde med at skruer gevaldigt op for klimaindsatsen, både herhjemme og ude."

DMI har endvidere udgivet et klimaatlas, som giver et indblik i, hvilke forandringer vi kan vente at se i de kommende år i Danmark.

Vil du vide mere om klimaforandringer og menneskerettigheder?

International lovgivning

- ▶ FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder:
<https://amnesty.dk/om-amnesty/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheder>
- ▶ De Forende Nations Deklaration Om Oprindelige Folks Rettigheder (dansk):
Se især artikel 25, 26, 27, 28, 29 og 32: http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_danish.pdf
- ▶ FN's konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder:
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/om_os/om_menneskerettigheder_diverse/fns_9_konventioner/cescr.pdf

Amnesty International og FN om klimaforandringer

- ▶ Om Amnestys engagement menneskerettigheder i en tid med klimaforandringer
<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/climate-change/>
- ▶ Sager som Amnesty har engageret sig i:
<https://www.amnesty.org/en/search/?issue=61387>
- ▶ Amnesty om klimaforandringer og internationalt ansvar
<http://news.trust.org/item/20180816104907-3u1lf/>
- ▶ UN Special Rapporteur og Amnesty om Klima og konsekvenser for menneskerettigheder
<https://www.theguardian.com/environment/2019/jun/25/climate-apartheid-united-nations-expert-says-human-rights-may-not-survive-crisis>
- ▶ Amnesty UK press release: 'Extinction Rebellion blanket ban chilling and unlawful'
<https://www.amnesty.org.uk/press-releases/extinction-rebellion-blanket-ban-chilling-and-unlawful>

Andre kilder

- ▶ CARE rapport om klimaforandringernes konsekvenser for Danmark
<https://care.dk/det-goer-vi/klimarapport/>
- ▶ DMI klimaatlas
<https://www.dmi.dk/klimaatlas/>

FN'S VERDENSERKLÆRING OM MENNESKERETTIGHEDERNE (1948)

Indledning

Da anerkendelse af den mennesket iboende værdighed og af de lige og umistelige rettigheder for alle medlemmer af den menneskelige familie er grundlaget for frihed, retfærdighed og fred i verden,

da tilsidesættelse af og foragt for menneskerettighederne har ført til barbariske handlinger, der har oprørt menneskehedens samvittighed, og da skabelsen af en verden, hvor menneskene nyder tale- og trosfrihed og frihed for frygt og nød, er blevet forkyndt som folkenes højeste mål,

da det er af afgørende betydning, at menneskerettighederne beskyttes af loven, hvis ikke mennesket som en sidste udvej skal tvinges til at gøre oprør mod tyranni og undertrykkelse,

da det er af afgørende betydning at fremme udviklingen af venskabelige forhold mellem nationerne,

da De forenede Nationers folk i pagten på ny har bekræftet deres tro på fundamentale menneskerettigheder, på menneskets værdighed og værd og på lige rettigheder for mænd og kvinder, og har besluttet at fremme sociale fremskridt og højne levevilkårene under større frihed,

da medlemsstaterne har forpligtet sig til i samarbejde med De forenede Nationer at arbejde for fremme af almindelig respekt for og overholdelse af menneskerettigheder og fundamentale frihedsrettigheder,

da en fælles forståelse af disse rettigheder og friheder er af den største betydning for den fulde virkeliggørelse af denne forpligtelse,

proklamerer plenarforsamlingen derfor nu denne Verdenserklæring om Menneskerettighederne som et fælles mål for alle folk og alle nationer med det formål, at ethvert menneske og ethvert samfundsorgan stedse med denne erklæring for øje skal stræbe efter gennem undervisning og opdragelse at fremme respekt for disse rettigheder og friheder og gennem fremadskridende nationale og internationale foranstaltninger at sikre, at de anerkendes og overholdes overalt og effektivt, både blandt befolkningerne i medlemsstaterne og blandt befolkningerne i de områder, der befinder sig under deres styre.

Artikel 1.

Alle mennesker er født frie og lige i værdighed og rettigheder. De er udstyret med fornuft og samvittighed, og de bør handle mod hverandre i en broderskabets ånd.

Artikel 2.

Enhver har krav på alle de rettigheder og friheder, som nævnes i denne erklæring, uden forskelsbehandling af nogen art, for eksempel på grund af race, farve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national eller social oprindelse, formueforhold, fødsel eller anden samfundsmæssig stilling.

Der skal heller ikke gøres nogen forskel på grund af det lands eller områdes jurisdiktionsforhold eller politiske eller internationale stilling, til hvilket en person hører, hvad enten dette område er uafhængigt, under formynderskab eller er et ikke selvstyrende område, eller dets suverænitet på anden måde er begrænset.

Artikel 3.

Enhver har ret til liv, frihed og personlig sikkerhed.

Artikel 4.

Ingen må holdes i slaveri eller trældom; slaveri og slavehandel under alle former skal være forbudt.

Artikel 5.

Ingen må underkastes tortur eller grusom, umenneskelig eller vanærende behandling eller straf.

Artikel 6.

Ethvert menneske har overalt i verden ret til at blive anerkendt som retssubjekt.

Artikel 7.

Alle er lige for loven og har uden forskelsbehandling af nogen art lige ret til lovens beskyttelse. Alle har ret til lige beskyttelse mod enhver forskelsbehandling i strid mod denne erklæring og mod enhver tilskyndelse til en sådan forskelsbehandling.

Artikel 8.

Enhver har ret til en fyldestgørende oprejsning ved de kompetente nationale domstole for handlinger, der krænker de fundamentale rettigheder, som forfatningen eller loven giver vedkommende.

Artikel 9.

Ingen må underkastes vilkårlig anholdelse, tilbageholdelse eller landsforvisning.

Artikel 10.

Enhver har under fuld ligeberettigelse krav på en retfærdig og offentlig behandling ved en uafhængig og upartisk domstol, når der skal træffes en afgørelse med hensyn til hans rettigheder og forpligtelser og med hensyn til en hvilken som helst mod ham rettet strafferetlig anklage.

Artikel 11.

Enhver, der anklages for et strafbart forhold, har ret til at blive anset for uskyldig, indtil hans skyld er godtgjort i henhold til lov ved en offentlig retshandling, hvorunder han har fået alle de garantier, der er fornødne for hans forsvar.

Ingen må anses for skyldig i noget strafbart forhold på grund af nogen handling eller undladelse, der ikke i henhold til national eller international ret var strafbar på det tidspunkt, da den blev begået. Der skal heller ikke kunne idømmes strengere straf end fastsat på den tid, da det straffbare forhold blev begået.

Artikel 12.

Ingen må være genstand for vilkårlig indblanding i private forhold, familie, hjem eller korrespondance, ej heller for angreb på ære og omdømme. Enhver har ret til lovens beskyttelse mod sådan indblanding eller angreb.

Artikel 13.

Enhver har ret til at bevæge sig frit og til frit at vælge opholdssted inden for hver stats grænser.

Enhver har ret til at forlade et hvilket som helst land, herunder sit eget, og til at vende tilbage til sit eget land.

Artikel 14.

Enhver har ret til i andre lande at søge og få tilstået asyl mod forfølgelse.

Denne ret må ikke påberåbes ved anklager, der virkelig hidrører fra ikke-politiske forbrydelser eller fra handlinger i strid med De forenede Nationers formål og principper.

Artikel 15.

Enhver har ret til en nationalitet.

Ingen må vilkårligt berøves sin nationalitet eller nægtes ret til at skifte nationalitet.

Artikel 16.

Uden begrænsninger af racemæssige, nationalitetsmæssige eller religiøse grunde har mænd og kvinder, der har nået myndighedsalderen, ret til at gifte sig og at stifte familie. De har krav på lige rettigheder med hensyn til indgåelse af ægteskab, under ægteskabet og ved dets opløsning.

Ægteskab skal kun kunne indgås med begge parter frie og fulde samtykke.

Familien er samfundets naturlige og fundamentale enhedsgruppe og har krav på samfundets og statens beskyttelse.

Artikel 17.

Enhver har ret til at eje ejendom såvel alene som i fællesskab med andre.

Ingen må vilkårligt berøves sin ejendom.

Artikel 18.

Enhver har ret til tanke-, samvittigheds- og religionsfrihed; denne ret omfatter frihed til at skifte religion eller tro og frihed til enten alene eller i fællesskab med andre, offentligt eller privat, at give udtryk for sin religion eller tro gennem undervisning, udøvelse, gudsdyrkelse og overholdelse af religiøse forskrifter.

Artikel 19.

Enhver har ret til menings- og ytringsfrihed; denne ret omfatter frihed til at hævde sin opfattelse uden indblanding og til at søge, modtage og meddele oplysning og tanker ved et hvilket som helst meddelelsesmiddel og uanset landegrænser.

Artikel 20.

Alle har ret til under fredelige former frit at forsamles og danne foreninger.

Ingen kan tvinges til at være medlem af en forening.

Artikel 21.

Enhver har ret til at deltage i sit lands styre enten direkte eller gennem frit valgte repræsentanter.

Enhver har ret til lige adgang til offentlige embeder og hverv i sit land.

Folkets vilje skal være grundlaget for regeringens myndighed; denne vilje skal tilkendes gennem periodiske og virkelige valg med almindelig og lige valgret og skal udøves gennem hemmelig afstemning eller tilsvarende frie afstemningsmåder.

Artikel 22.

Enhver har som medlem af samfundet ret til social tryghed og har krav på, at de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, der er uundværlige for hans værdighed og hans personligheds frie udvikling, gennemføres ved nationale foranstaltninger og internationalt samarbejde og i overensstemmelse med hver stats organisation og hjælpemidler.

Artikel 23.

Enhver har ret til arbejde, til frit valg af beskæftigelse, til retfærdige og gunstige arbejdsvilkår og til beskyttelse mod arbejdsløshed.

Enhver har uden forskel ret til lige løn for lige arbejde.

Enhver, der arbejder, har ret til et retfærdigt og gunstigt vederlag, der sikrer ham selv og hans familie en menneskeværdig tilværelse, og om fornødent tillige til andre sociale beskyttelsesforanstaltninger.

Enhver har ret til at danne og indtræde i fagforeninger til beskyttelse af sine interesser.

Artikel 24.

Enhver har ret til hvile og fritid, herunder en rimelig begrænsning af arbejdstiden, og til periodisk ferie med løn.

Artikel 25.

Enhver har ret til en sådan levestandard, som er tilstrækkelig til hans og hans families sundhed og velvære, herunder til føde, klæder, bolig og lægehjælp og de nødvendige sociale goder og ret til tryghed i tilfælde af arbejdsløshed, sygdom, uarbejdsdygtighed, enkestand, alderdom eller andet tab af fortjenstmulighed under omstændigheder, der ikke er selvforskyldt.

Mødre og børn har krav på særlig omsorg og hjælp. Alle børn skal, hvad enten de er født i eller uden for ægteskab, have den samme sociale beskyttelse.

Artikel 26.

Enhver har ret til undervisning. Undervisningen skal være gratis, i det mindste på de elementære og grundlæggende trin. Elementær undervisning skal være obligatorisk. Teknisk og faglig uddannelse skal gøres almindelig tilgængelig for alle, og på grundlag af evner skal der være lige adgang for alle til højere undervisning.

Undervisningen skal tage sigte på den menneskelige personligheds fulde udvikling og på at styrke respekten for menneskerettigheder og grundlæggende friheder. Den skal fremme forståelse, tolerance og venskab mellem alle nationer og racemæssige og religiøse grupper, og den skal fremme De Forenede Nationers arbejde til fredens bevarelse.

Forældre har førstret til at vælge den form for undervisning, som deres børn skal have.

Artikel 27.

Enhver har ret til frit at deltage i samfundets kulturelle liv, til kunstnydelse og til at blive delagtiggjort i videnskabens fremskridt og dens goder.

Enhver har ret til beskyttelse af de moralske og materielle interesser, der hidrører fra en hvilken som helst videnskabelig, litterær eller kunstnerisk frembringelse, som vedkommende har skabt.

Artikel 28.

Enhver har krav på en social og international orden, i hvilken de i denne erklæring nævnte rettigheder og friheder fuldt ud kan virkeliggøres.

Artikel 29.

Enhver har pligter over for samfundet, der alene muliggør personlighedens frie og fulde udvikling.

Under udøvelsen af sine rettigheder og friheder er enhver kun underkastet de begrænsninger, der er fastsat i loven alene med det formål at sikre skyldig anerkendelse af og hensyntagen til andres rettigheder og friheder og med det formål at opfylde de retfærdige krav, som moralen, den offentlige orden og det almene vel stiller i et demokratisk samfund.

Disse rettigheder og friheder må i intet tilfælde udøves i strid med De forenede Nationers formål og principper.

Artikel 30.

Intet i denne erklæring må fortolkes som givende nogen stat, gruppe eller enkeltperson hjemmel til at indlade sig på nogen virksomhed eller foretage nogen handling, der tilsigter at nedbryde nogen af de heri opregnede rettigheder og friheder.